

Ю. О. КАРПЕНКО

СЛОВ'ЯНСЬКИЙ І РОМАНСЬКИЙ ЕЛЕМЕНТИ В ТОПОНІМІЦІ БУКОВИНИ

1. Проблема формування буковинської топоніміки в свій час була значно заплутана різного роду тенденційними інтерпретаціями. Особливо виразним було тяжіння до румунізації, яке спостерігалось у частини дослідників у період існування Австро-Угорщини та боярської Румунії. В деяких працях романською за походженням оголошувалася переважна більшість топонімів Буковини. Д. Веренка, наприклад, для цього залучав до румунських навіть такі топоніми, як *Васиківці*, *Іванківці*, *Дубівці* тощо.

2. Історична доля Буковини зумовила специфічну особливість розвитку топоніміки цієї слов'янської землі: досить довго тут співіснували дві різні топонімічні системи – східнослов'янська і романська (румуно-молдавська). Географічні об'єкти при цьому, як правило, мали по дві назви чи, точніше, по два варіанти назви – український і румунський (молдавський). У документах можна зустріти зауваження на зразок такого, взятого з німецького опису населених пунктах розташованих на Буковині (1785 р.): «Це село по-молдавськи називається *Oroschen*, а по-українськи *Oroschifzen*. Досі молдавське населення Чернівецької області називає деякі географічні об'єкти інакше, ніж українське, наприклад, *Багринівка* (укр.) – *Багринешть* (молд.), *Комарівці* (укр.) – *Комарешть* (молд.).

3. Романська топонімічна система на Буковині є вторинною, привнесеною. На користь цієї думки промовляє цілий ряд аргументів:

а) До приходу Радянської влади румунські та українські варіанти топонімічних назв функціонально розрізнялися на офіційні і народні назви. Пор., наприклад, фіксацію в 1899 р. паралельно назв *Кадобеште* (оф.) – *Кадобівці* (укр.), *Добронеуць* (оф.) – *Добронівці* (укр.).

б) При наявності українського (слов'янського) і румунського варіантів назви одного географічного об'єкта давніше документальне засвідчення має, як правило, український варіант. Українсько-молдавські грамоти XIV – XV ст. взагалі не знають романських варіантів буковинських топонімічних назв. Характерні в цьому відношенні так звані переклади назви, наприклад *Чорний Потік* – *Пуреу Негру*, *Довгополе* – *Кимполунг* тощо. Оригіналом тут незмінно виявляється українська назва, а перекладом – румунська. Пор. у грамоті від 13 грудня 1433 р.: «до великої рѣки Днѣстра, выше села Питока»; у грамоті від 14 квітня 1411 р.: «поченше от броду до Молдавѣ, что ест ниже

села Длѣгополѣ (мається на увазі суч. місто Кимпулунг – Молдовенеск у РНР).

в) Лексична основа, корені топонімічних назв виявляються найчастіше слов'янськими навіть у тих випадках, коли ці назви значно румунізовані. Протилежних фактів, коли топоніми із слов'янською оболонкою мають романський корінь у старій буковинській топоніміці майже не фіксується. Поодинокі випадки типу *Негринці* легко розшифровуються як утворення від власного імені, а не від загальної назви.

г) Поширені в романській топонімічній системі Буковини суфікси мають свої слов'янські відповідники (і прототипи) –*зуць* і –*івці*, –*ешть* і –*ище*, –*ень* і –*яни* та ін.

д) При наявності так званих перенесених топонімічних назв на Буковині панівним є напрямок з півночі на південь зокрема з лівобережжя Пруту на його правобережжя.

4. Цікаво, що романська топонімічна система на Буковині була значно вужчою, ніж слов'янська, і охоплювала переважно назви населених пунктів. Що ж до найстійкішої групи топонімічних назв – гідроніміки, то тут вона майже не була представлена. Дослов'янський гідронімічний субстрат на Буковині (назви найбільших річок *Дністер*, *Прут*, *Серет*) одночасно не є романським. Всі інші більші річки (*Черемош*, *Сучава* і багато інших) – слов'янського походження. У галузі гідроніміки вторинність романського елемента в буковинській топоніміці добре підтверджується відомим положенням, що стійкість річкових назв прямо пропорціональна довжині річок: романською є лише невелика кількість назв малих річок переважно в південній частині Буковині.

5. Спеціальний інтерес становить невелика кількість топонімічних назв північних районів Буковини, що мають досить імовірні романські етимології, наприклад, *Валява*, *П'ядиківці*.

6. Слов'янський елемент у топоніміці Буковини є давніший і міцніший. Він становить собою основу буковинської топоніміки. Романський же елемент тут є пізніший, виражений він незрівнянно слабкіше. Разом з тим він виявився досить тривалим і значним, щоб накласти свій відбиток на топоніміку Буковину.